

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

INSTRUKCE NÁMĚSTKYNĚ PRO ŘÍZENÍ SEKCE 7
č. 18 /2022

Věc: Sjednocení postupu v řízení o jednorázové dávce mimořádné okamžité pomoci podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s odůvodněně zvýšenými náklady na bydlení nebo s nedoplatky v rámci vyúčtování nákladů na bydlení

Určeno pro: Úřad práce České republiky
Odbor odvolání a správních činností nepojistných dávek a LPS MPSV

Účinnost od: ode dne podpisu

Zrušovaný řídicí akt MPSV: - 0 -

Zpracovatel: Odbor nepojistných sociálních a rodinných dávek

Č. j.: MPSV-2022/185921-752

Počet stran: 5

Předkladatel: **Mgr. Kateřina Jirková**
ředitelka odboru nepojistných sociálních a rodinných dávek

Dne: 17. 10. 2022

Schválil: **Ing. Iva Merhautová, MBA**
náměstkyně pro řízení sekce sociálního pojištění a nepojistných dávek

Dne: 20. 10. 2022

Za účelem sjednocení postupu krajských poboček a pobočky pro hlavní město Prahu Úřadu práce České republiky a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek a LPS MPSV:

1. Vydávám

Instrukci ke sjednocení postupu v řízení o jednorázové dávce mimořádné okamžité pomoci podle zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů, v souvislosti s odůvodněně zvýšenými náklady na bydlení nebo s nedoplatky v rámci vyúčtování nákladů na bydlení.

2. Ukládám

Úřadu práce České republiky a Odboru odvolání a správních činností nepojistných dávek a LPS MPSV zajistit realizaci plnění povinností vyplývajících z této instrukce.

Instrukce nabývá účinnosti dnem podpisu.

Ing. Iva Merhautová, MBA
náměstkyně pro řízení
sekce sociálního pojištění a nepojistných dávek

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPHN“), rozeznává několik specifických situací, kdy lze osobu považovat za osobu v hmotné nouzi, protože nemá dostatečné prostředky k zabezpečení svých nezbytných základních životních podmínek, popřípadě k úhradě nezbytných jednorázových výdajů. Uvedené situace, které osoba bez mimořádné a okamžité pomoci ze strany státu nedokáže sama vyřešit, jsou řešeny právě prostřednictvím mimořádné okamžité pomoci (dále jen „MOP“). Tato instrukce se zaměřuje na situace spojené s odůvodněnými navýšenými náklady na bydlení bez zapříčinění žadatele nebo na situace, kdy vzniknou osobě nedoplatky v rámci vyúčtování zúčtovatelných položek nákladů na bydlení.

Článek I. Zvýšené náklady na bydlení

Od 1. 7. 2022 lze v situaci, kdy osobě z důvodu nedostatku finančních prostředků např. hrozí ztráta bydlení, použít MOP na jinou událost podle § 2 odst. 4 písm. b) ZPHN. Jak je uvedeno v instrukci č. 12/2022, jedná se o **bezprecedentní a neočekávané** situace, jež mohou v životě nastat a uvést zranitelnou osobu do bezvýchodné situace. Tento stav může být posuzován jak ze společenského hlediska, tak z pohledu situace jednotlivce. Ve zmíněné instrukci je např. uvedena situace, kdy osobě nevznikl prozatím nárok na příspěvek na bydlení a nemá dostatek finančních prostředků na úhradu zvýšených nákladů na bydlení. Může jít i o situaci, kdy osoba je příjemcem příspěvku na bydlení, ale na navýšení jejich nákladů na bydlení se podle rozhodného období v systému státní sociální podpory bude reagovat až po uplynutí kalendářního čtvrtletí.

Také může jít o situace, kdy se osobě navýšily např. náklady na energie a osoba prokazatelně nemá na jejich úhradu. Tyto situace se podle praxe poslední dobou vyskytují především u seniorů. **I v těchto situacích lze MOP poskytnout**, avšak zároveň je potřeba příjemci MOP vysvětlit, že se jedná o podporu, která mu má pomoci překlenout jeho aktuální situaci po určitou dobu, ale že je zapotřebí tento stav řešit (např. přechod k jinému dodavateli energií; snížení spotřeby energií v domácnosti; nalezení přiměřenějšího bydlení; dohodnout se s dodavatelem energií na nižších zálohách, které jsou schopni hradit; pokud se jedná o „alternativní“ dodavatele s nekalými praktikami, obrátit se na Energetický regulační úřad, využití EKIS – bezplatné poradenství o energetických úsporách).

I když MOP může být vyplacena opakovaně (vždy každý měsíc na základě nově podané žádosti) maximálně do stanoveného limitu, mělo by být poskytnutí MOP vždy spojeno s možností vyřešení dané situace do budoucna tak, aby MOP nebyla zapotřebí.

Žadatele je vždy třeba jasně informovat o těchto skutečnostech a vysvětlit mu, jaké kroky je potřeba udělat, jelikož mohou mít i následně vliv na možné přiznání nároku na MOP. Úřad práce ČR je vždy povinen vyhodnotit, zda žadatel využil všechny možnosti k tomu, aby co nejvíce zmírnil dopady nečekaného navýšení cen energií. Dále je vhodné **žadatele informovat** o možném získání nároku na další nepojistné (či pojistné) sociální dávky, pokud není jejich příjemcem. Úřad práce ČR je povinen, jako každý správní orgán, přijímat jakékoliv žádosti, které jsou v jeho kompetenci.

Z uvedeného důvodu není možné, aby zaměstnanci Úřadu práce ČR predikovali výsledek hodnocení (bez přijaté žádosti) a žádosti nepřijímali. Jen na základě podané žádosti může Úřad práce ČR vyhodnotit, zda nárok na MOP vznikne nebo nevznikne. Klientům je potřeba poradit a co nejvhodněji pomoci, nikoliv je odrazovat. V této věci je vhodné být v kontaktu se sociálními pracovníky úřadů obcí v přenesené působnosti nebo krajských úřadů nebo příp. s poskytovatelem sociálních služeb poskytujícím klientovi sociální službu a ve spolupráci s nimi řešit situaci společných klientů a navzájem si pomáhat.

K zajištění finanční pomoci osobě v těchto specifických situacích je nutná rychlá reakce, a to zvláště v případech, kdy žádná další efektivní pomoc sociálního systému není pro tuto osobu dostupná. Posouzení možného vzniku nároku zde závisí na **správním uvážení Úřadu práce ČR**. Vzhledem k tomu, že se jedná o podporu fakultativní, dává tato skutečnost poměrně široké možnosti **individuálního přístupu k žadatelům a vyhodnocení každého případu ve vztahu k jeho specifikům**.

Pro celkové posouzení potenciálu žadatele řešit vzniklou situaci vlastními silami je třeba individuálně zohlednit všechny důvodné výdaje žadatele nebo osob společně posuzovaných. Tento postup se musí odrazit ve správním uvážení Úřadu práce ČR při hodnocení nároku a výše MOP; nelze bez dalšího nahradit správní uvážení pouze aplikací jakéhokoli vzorce.

Rozhodné období, za které se zjišťuje příjem, sociální a majetkové poměry v případě podání žádosti o MOP, je stanoveno aktuálním kalendářním měsícem a současně třemi kalendářními měsíci, které mu předcházejí (pro objektivnější obraz dané životní situace, kdy lze zohlednit možné spekulativní jednání osob v období před podáním žádosti o MOP (např. výběry z účtu).

U příjmů je nutné připomenout, že lze využít správní uvážení, a pokud by nebylo s ohledem na účel, pro který má být MOP poskytnuta, spravedlivé požadovat jejich zápočet (nebo jejich část), Úřad práce ČR je do rozhodného příjmu nezapočítá (nebo jejich část)¹. Může se jednat např. o příjmy za práci žáků a studentů obdobně, jako je tomu u dávek státní sociální podpory.

Obdobné správní uvážení lze aplikovat i u majetku. U finančních prostředků v hotovosti lze orientačně vycházet z předpokladu, že může jít o situaci hmotné nouze, pokud žadatel disponuje prostředky nepřevyšujícími dvojnásobek životního minima žadatele a osob společně posuzovaných plus dvojnásobku jejich nákladů na bydlení².

Samozřejmě je možné poskytnout MOP i v jiných situacích, než jsou příkladmo uvedeny výše, a dojde tak např. ke zmírnění nebezpečí ztráty bydlení.

Výše MOP se stanoví s přihlédnutím k majetkovým poměrům a příjmové situaci osoby tak, aby součet dávek poskytnutých osobě z tohoto důvodu **nepřekročil**

---

¹ Ustanovení § 9 odst. 4 ZPHN.

² Podle § 14 ZPHN se nevyžaduje využití majetku (hotové peníze) v případech, pokud to nelze spravedlivě žádat. Navíc podle občanského soudního řádu (odkaz v § 14 odst. 1 ZPHN) jsou z výkonu rozhodnutí také vyloučeny hotové peníze do částky odpovídající dvojnásobku životního minima. Rovněž se u této MOP má pro určení její výše k majetku „pouze“ přihlídnout.

dvacetinásobek částky životního minima jednotlivce v rámci 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích.

Článek II. Nedoplatky při vyúčtování nákladů na bydlení

Již v minulosti se v metodických postupech (např. Instrukce č. 12/2019) doporučovalo poskytovat na vyúčtování zúčtovatelných položek souvisejících s bydlením, kdy osobě vzniknou **nedoplatky** (např. za elektřinu), **MOP k úhradě nezbytného jednorázového výdaje podle § 2 odst. 5 písm. a) ZPHN**. Tato možnost poskytnutí MOP nadále platí. Od 1. 7. 2022 se nově u této MOP okruh společně posuzovaných osob zohledňuje s tím, že Úřad práce ČR může využít správní uvážení a žadatele posuzovat samostatně, tj. bez okruhu společně posuzovaných osob, pokud společné posuzování není možné po osobě spravedlivě požadovat.

Je nezbytné, aby se Úřad práce ČR zabýval celkovými sociálními a majetkovými poměry osoby a jejím příjmem (popř. osob společně posuzovaných). **Rozhodné období** je stanoveno aktuálním kalendářním měsícem a současně třemi kalendářními měsíci, které mu předcházejí. Dále je důležité, aby se Úřad práce ČR zaměřil na to, jakým způsobem nedoplatek osobě vznikl, např. nadměrnou spotřebou (plýtváním), nebo že záměrně zálohy nehradil, nebo zda má na vyšší spotřebu vliv nějaký objektivní důvod – stáří nemovitosti, zdravotní stav příjemce nebo společně posuzovaných osob, věk, dále jaký je podíl osoby na jeho vzniku, a zda poskytnutí MOP je odůvodněné.

I v této situaci lze žadateli o MOP doporučit např. domluvení si splátkového kalendáře, avšak je třeba brát v úvahu, zda současné celkové socioekonomické poměry žadatele o dávku a osob společně posuzovaných umožňují úhrady současně běžných záloh za spotřebu energií a dalších nákladů na bydlení a částky smluvené ve splátkovém kalendáři.

MOP na úhradu nedoplatku za energie (elektřiny, plynu) může být přiznána i **v plné výši nedoplatku**³. **Způsob výplaty** [§ 43 odst. 5 písm. c) ZPHN] určí Úřad práce ČR využitím přímé úhrady výdaje, který je důvodem pro přiznání této MOP. Hotovostní způsob výplaty je možné využít pouze v případě, nelze-li využít výše uvedeného způsobu výplaty, nebo pokud Úřad práce ČR dospěje v odůvodněném případě k závěru, že je důvodné poskytnutí dávky tímto způsobem.

Ing. Iva Merhautová, MBA
náměstkyně pro řízení
sekce sociálního pojištění a nepojistných dávek

---

³ Podle § 37 písm. c) ZPHN se výše této MOP stanoví s přihlédnutím k majetkovým poměrům a příjmové situaci osoby až do výše jednorázového výdaje.